

2. Білорус О.Г. Новый тоталитаризм глобальных корпораций—зростаюча загроза безпеці розвитку у 21 столітті // Економічний часопис — ХХІ. — 2004. — №9. — С.3-7.
3. Економічна енциклопедія. — К.: Академія, 2000. — Т.1. — с.33-34.
4. Зеркалов Д. В. Антирейдер: Практическое пособие / Д. В. Зеркалов. — Киев: Дакор, Основа, КНТ, 2008. — с.113-191.
5. Паламарчук Г., Венгер Л. Особливості рейдерства в Україні та політика його подолання // Економіка України. — 2007, №9. — с. 42-44.
6. Дикань В.Л., Зайцева І.Ю. Оцінка та аналіз рівня захисту підприємств автотранспорту від недружніх поглинань на основі економіко-математичних методів // Вісник економіки транспорту і промисловості. — 2009, № 26. — с. 76-85.
7. Копелєв І.Ю. Рейдерство як феномен ринкової економіки // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ №1, 2010— с.305-314.
8. Григорьев В. Захват предприятий и защита от захвата / В. Григорьев. — М.: Дело, 2007. — 560 с.
9. Ионцев М.Г. Корпоративные захваты: слияния, поглощения, гринмэйл / М.Г. Ионцев. — М.: Ось-89, 2003. — 176 с.
10. <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1283>

УДК 656.13

ДЕТІНІЗАЦІЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Карпенко О.В.

В статті наведені теоретичні відомості стосовно тіньової заробітної плати в Україні та можливі шляхи виведення зарплати з тіні.

In article theoretical data concerning a shadow salary in Ukraine are stated and possible ways of deduction of the salary from a shadow are resulted.

Постановка проблеми. Одним з методів здійснення тіньової діяльності в бізнесі є виплата неофіційної заробітної плати, що знижує реальні доходи громадян. Найбільше таких порушень встановлено у сфері малого та середнього бізнесу, і саме в малому бізнесі найбільше виявлено неоформлених найманих працівників. За даними Інституту демографії НАН України, близько 145 млрд. грн. фонду зарплати знаходяться в тіні [1].

Заробітна плата «в конверті» підвищує соціальне розшарування в суспільстві та призводить до того, що працівник не має ніяких соціальних гарантій. На даний час, першочергові кроки уряду мають бути направлені на легалізацію заробітної плати та трудових відносин в цілому.

Аналіз досліджень. Функціонування тіньової економіки активно досліджується в економічній літературі. Належну увагу цим проблемам передусім приділяли такі зарубіжні дослідники, як П. Гутманн, Б. Даллаго, Е. М. Лакко, Д. Блейдс, В. Танзі та ін., варто назвати також російських економістів: В. Геворгян, Ф. Глісін, А. Абалкін, Ю. Козлов, Т. Корягіна, А. Косалс. Не залишили цю проблему без уваги також українські науковці: В. Колот, А. Гальчинський, Е. Лібанова, В. Лисицький, Б. Гунський, М. Павловський. Але слід зауважити, що окремих досліджень щодо проблем «тіньової» заробітної плати сьогодні немає [2].

Мета статті — висвітлити проблеми тіннізації заробітної плати в Україні та можливі шляхи виведення зарплати з тіні.

Викладення основного матеріалу дослідження. Серйозні, масові масштаби процес тіннізації набув в 90-ті роки, коли працедавець зрозумів, що серйозні санкції йому не загрожують, а вигода величезна, оскільки вартість переведення коштів з рахунку підприємства у готівку — близько 10% — набагато нижча за сукупний податок на фонд оплати праці. Вже в 90-х заговорили про детнізацію, розширення бази оподаткування.

Серед існуючих видів заробітних плат, включаючи офіційний сектор і тіньовий, можна виділити наступні:

1) «біла» заробітна плата — заробітна плата, яка виплачується працедавцем і отримується працівником та з якої сплачені всі встановлені податки. Термін з'явився в 1998 році для протиставлення «чорній» зарплаті;

2) «чорна» заробітна плата — заробітна плата, яка незаконно сплачується працедавцем (отримується працівником), при виплаті якої державі не були сплачені (повністю або частково) встановлені податки. Як правило, сплачується «в конверті» «чорним налом»[3].

Зі сторони визначити наявність в організації практики виплати «чорних» зарплат можливо за наступними ознаками:

- неправдоподібно низькі зарплати, невідповідність заробітних плат середньо ринковому рівню;
- суттєва різниця між фондом заробітної плати і доходами фірми (наприклад, якщо оборот компанії складає декілька мільйонів в місяць, а зарплати при цьому залишаються на мінімальному рівні)
- незрозуміле зниження зарплатних історій працівників (коли працівник на попередньому місці роботи отримував більшу зарплату)
- невідповідність між рівнем зарплати та зовнішнім виглядом працівників.

Виведення зарплат в тінь переслідує декілька цілей. Основна економічна складова виведення в тінь зарплат — це високе податкове навантаження на підприємства. Проте, економічний чинник — не єдина причина того, що більшість зарплат в нашій країні знаходяться в тіні. Нелегальне працевлаштування і зарплата в конвертах — це дуже зручний важіль тиску на співробітників з боку наймачів. Окрім економії на податках, компанії отримують цілий ряд переваг у разі трудових суперечок, конфліктів, пов'язаних із звільненнями, стягненнями, недостачею або розтратою матеріальних цінностей.

Найгірше йдуть справи в торгових, транспортних, логістичних, будівельних компаніях, в неорганізованому роздрібі, а також у сфері обслуговування, де більше всього випадків незаконного працевлаштування взагалі без якої-небудь легальної оплати праці.

Детінізація зарплати має декілька важливих аспектів. По-перше, зарплата «в конвертах» і прихована зайнятість роблять неможливим отримання працівниками повною мірою соціальних гарантій. Детінізація є законним резервом для істотного збільшення податкових надходжень, насамперед — податку на прибуток, який має найбільшу питому вагу в загальних надходженнях місцевого бюджету. Це також і істотне збільшення надходжень до Пенсійного фонду.

Через високий рівень тінізації зайнятості і доходів населення, майже третина застрахованих осіб оплачує обов'язкові внески з мінімальної заробітної плати.

Насамперед, увага з боку органів влади, правоохоронних і контролюючих органів має бути направлена на керівників «підприємств-мінімалізаторів», де люди працюють на умовах «неповної зайнятості».

По-друге, необхідно звернути особливу увагу на підприємства, де керівники нараховують собі заробітну плату від 1 до 1,5 тисяч гривень. У більшості випадках, це стосується підприємств торгівлі, готельного і ресторанного бізнесу. Відмічено, що, очевидно, це говорить про отримання заробітної плати «в конвертах» як керівником, так і працівниками підприємства.

По-третє, потрібна широкомасштабна інформаційно-роз'яснювальна робота про важливість і необхідність оформлення легальних трудових стосунків.

Єдиного рецепту боротьби з «тіною» не існує. Та все ж певна норма є. Вона — в готовності розділити ризики соціального партнера. Бізнес готовий поступитися, розуміючи, що держава ризикує не забезпечити мінімум соціальних стандартів, держава визнає, що бізнес — завжди ризик, тому вибудовує систему заохочень і покарань так, щоб легальна діяльність була вигідніша тіньовий. Суворі вимоги до порушень компенсуються стимулюванням «білого» підприємництва: податкові пільги, державні замовлення, ослаблення держконтролю для тих, хто декларує свою діяльність, і так далі. Часто урядам доводиться робити непростий вибір між зниженням податків і соціальних платежів і їх несплатою, а бізнесу — між спокусою надприбутками і можливістю залишитися у розбитого корита.

Найважче питання — визначити міру, яка, з одного боку, забезпечує спроможність держави, з іншою, — конкурентоспроможність підприємництва.

З боку держави вже зроблений перший крок на користь підприємств шляхом зниження ставки податку на прибуток. Згідно зі ст. 151.1. Податкового кодексу, основна ставка податку на прибуток визначена на

рівні 16%. Щоправда, запроваджуватися вона буде поступово. З урахуванням пункту 10 розділу XX «Перехідних положень» запроваджено таку поетапність: з 1 квітня 2011 року по 31 грудня 2011 року включно — 23%; з 1 січня 2012 року по 31 грудня 2012 року включно — 21%; з 1 січня 2013 року по 31 грудня 2013 року — 19%; з 1 січня 2014 року — 16%.

Другим варіантом вирішення проблеми повинно стати впровадження єдиного податку, який підприємство платить за своїх співробітників (наприклад, 36%). Приватний підприємець сьогодні сплачує 34,7% від мінімальної заробітної плати (мінімальний страховий внесок), а підприємства платять від 36,7% до 49,7% (в залежності від класу професійного ризику виробництва) від суми доходу (прибутку), отриманого від діяльності, що підлягає обкладенню податком на доходи фізичних осіб, що створює несправедливість та нерівну конкуренцію серед бізнесу.

Третій варіант — це, звичайно, підвищення штрафних санкцій за порушення трудового законодавства. В Україні чинне законодавство передбачає відповідальність за порушення законодавства про працю у вигляді штрафу Кодексом України про адміністративні правопорушення, а саме від 510 до 1700 грн.: від 30 до 100 неоподаткованих мінімумів доходів громадян. На сьогодні, всі соціальні партнери розуміють, що штраф у 510 — 1700 грн. не змусить роботодавця забезпечити робітнику всі соціальні гарантії, які він повинен мати. Рівень відповідальності роботодавця за т.зв. «неформальні» трудові відносини з працівниками повинен співставлятися з розміром шкоди, яку заподіює їх використання державі (в розрізі кожного найманого працівника).

Неоподатковуваний мінімум доходів громадян — грошова сума розміром у 17 гривень, встановлена пунктом 5 підрозділу 1 розділу XX Податкового кодексу України, яка використовується для розрахунків розміру штрафів. [4].

Звичайно, встановлена у 1996 році, сума в 17 грн. на теперішній час не несе того ж грошового навантаження, що і 15 років тому. Тому виникає необхідність перегляду існуючого законодавства відносно бази розрахунку штрафних санкцій (в трудовому законодавстві). Як варіант, базою розрахунку можна розглянути мінімальну заробітну плату: відповідно, 30 мінімальних зарплат (станом на 01.12.2011) складатимуть 30120 грн. (1004x30), що вже є досить вагомою сумою для працедавця [5].

«Тіньова» заробітна плата — одна з найактуальніших проблем сьогодення. І у будь-якому випадку основний принцип взаємин — не відвертатися від проблем і частково розділяти ризики соціального партнера. Законопроекти по детінізації доходів і стосунків у сфері зайнятості населення стимулюватимуть працедавців дотримуватися норм законодавства про працю і дозволять захистити конституційне право громадян на належну винагороду за працю.

Висновки. Доходи населення є основним джерелом забезпечення життєдіяльності, важливою характеристикою життєвого рівня суспільства, основою розвитку і реалізації людської особистості. Таке визначення доходів населення потребує ретельного аналізу їх сучасного стану з позиції впливу тіньової економічної діяльності і згідно з цим проведення цілеспрямованого поглибленого реформування. Серед негативних наслідків поширення «тіньової» заробітної плати можна назвати недоотримання податкових надходжень бюджетом, фондами соціального страхування, що призводить до дефіциту грошових коштів, деформується ринок праці, розвивається недобросовісна конкуренція, знижується соціальна захищеність працівників. Отже, серед найактуальніших проблем сьогодення — тінізація економіки, ухилення від оподаткування та мінімізація податкового зобов'язання, виплата зарплат «в конвертах», повернення податкового кредиту підприємствам, пошук оптимальний шляхів скорочення заборгованості з ПДВ і інші. Таким чином, детінізація доходів населення повинна стати одним із напрямів економічної політики держави з використанням стимулюючих інструментів впливу.

Література

1. Кореспондент.biz // <http://korrespondent.net/business/economics/1203422-obem-tenevoj-zarplaty-v-ukraine-ocenili-v-145-mlrd-griven> [Електронний ресурс]
2. Добрій Т.А. Податкова політика як фактор легалізації «тіньової» заробітної плати // http://www.rusnauka.com/35_OINBG_2010/Economics/74206.doc.htm [Електронний ресурс]
3. В. Моченов, С. Никулин, А. Ниясов, М.Савваитова. Словарь современного жаргона российских политиков и журналистов, 2003 г.
4. ПОДАТКОВИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17> [Електронний ресурс]
5. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» №2464-VI, 08.07.2010

6. Держава та тіньова економіка / Зінов'єв Ф.В. // Держава та регіони. Сер.: Економіка та підприємство.- 2004.- № 4. С. 97-99.

7. Організаційно-економічний механізм виявлення та попередження тіньової діяльності: Автореф. дис.... канд. екон. наук. / Квасов С. А.; Н.-д. екон. ін-т М-ва економіки та з питань європ. інтегр. України.– К., 2005. –19 с.

УДК 334.716

ДЕЯКІ АСПЕКТИ СТРУКТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Кандидат технічних наук Клименко І.С.

В статті розглянута проблема залучення ресурсів для фінансування нових та вже існуючих інвестиційних проектів Дані рекомендації щодо способів фінансування для різних видів підприємств.

In the article the considered problem of bringing in of resources for financing of new and already existent investment projects These recommendations in relation to the methods of financing for the different types of enterprises.

Вступ. В умовах ринкової економіки однією з найважливіших проблем, що стоять перед будь-яким підприємством, є проблема залучення ресурсів для фінансування нових та вже існуючих інвестиційних проектів. Ця проблема особливо актуальна в наш час за надмірної зношеності основних виробничих фондів у багатьох галузях економіки

Постановка проблеми. Вирішуючи питання про залучення засобів, слід враховувати, з чим пов'язана основна маса постійних витрат підприємства і яка ситуація з відсотковими виплатами. Інакше є ризик серйозно підірвати фінансову стійкість і прибутковість підприємства. Ризик в діяльності підприємства може бути оцінений з погляду активу (виробничий ризик) або пасиву (фінансовий ризик). Для ефективної роботи підприємства вважається, що високий фінансовий ризик не повинен поєднуватися з високим виробничим ризиком. Перед керівництвом підприємств постає низка аспектів, аналіз яких дає змогу оцінити можливості залучення капіталу і оптимізувати структуру його джерел. Для цього потрібно детально вивчити ефективність управління внутрішніми джерелами формування власного капіталу, можливість збільшення власного капіталу через емісію акцій, залучення позикового капіталу шляхом випуску облігацій, можливі способи застосування та вдосконалення наведених вище способів оптимізації структури джерел фінансування інвестицій в основний капітал. Проблему фінансування інвестиційної діяльності підприємств, зокрема відтворення основних фондів, досліджували І.А. Бланк, В.В. Ковальов С.В. Філіппова, Н.М. Сімакова.

Важливими є аналіз структури джерел фінансування інвестицій в основний капітал і вивчення питань управління формуванням фінансових ресурсів з метою активізації інвестиційного процесу та забезпечення прискорення технічного переозброєння промисловості.

Виробничий важіль простіше всього оцінити по частці постійних витрат в загальній сумі витрат підприємства. Звичайно, що в період спаду доходи виявляються нижче навіть постійних витрат. Для того, щоб визначити для яких підприємств характерний високий рівень постійних витрат необхідно зробити класифікацію їх підприємств по критерію найважливішого чинника виробництва — фондоємний, матеріалоємний чи трудоємний. Існують також галузі, підприємства яких або не мають вираженого типу, або можуть відноситися до різних типів залежно від обставин.

Для оцінки фінансового ризику теж є показник — сила дії фінансового важеля. Вона дорівнює відношенню суми балансового прибутку і процентних виплат до балансового прибутку. Щоб високий виробничий ризик не з'єднувався з високим фінансовим, фондоємні і (іноді) трудоємні підприємства повинні фінансуватися переважно власним капіталом. Тільки матеріалоємний бізнес має шанс розвиватися з використанням переважно зовнішнього фінансування — неважливо, довгострокового банківського або товарного кредиту постачальників. Таким чином, фондоємні галузі при активному залученні зовнішнього фінансування підлягають ризику, а використання у матеріалоємних галузях тільки власних засобів нерационально. В таблиці 1 наведені рекомендації для різних видів підприємств.